

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ЛАВАХ СУМ В КАНАДІ ТА АВСТРАЛІЇ (1950-1960-ТІ РР.)

***Анотація.** Метою статті є аналіз впровадження концепції національно-патріотичного виховання молодого покоління української діаспори 1950-1960-х рр. Завдання статті полягає у виявленні особливості цього процесу в Канаді і Австралії на прикладі діяльності Спілки Української молоді (СУМ). У сучасних українознавчих дослідженнях ця тема залишається «білою плямою». У статті доведено, що на середину ХХ ст. в середовищі української діаспори не було єдиної візії національного та патріотичного виховання, як власне і злободенних причин для її формування. Ця концепція почала формуватися у Канаді у 1950-1960-х рр. з ініціативи політичних емігрантів третьої хвилі української еміграції, зокрема велику роль у цьому зіграла СКВУ. Причиною цього стала перемога СРСР у Другій світовій війні і потреба готувати кадровий резерв для подальшої боротьби за незалежність України. Проаналізовано завдання української виховної системи, мету виховного ідеалу українців в діаспорі, принципи і напрями національно-патріотичного виховання. Виявлено головні інституції, які мали їх впроваджувати, до яких віднесено церкву, школу, родину, організації молоді, культурно-освітні товариства. Зроблено висновок, що в Канаді і Австралії загалом впроваджувались засади національного і патріотичного виховання українців. Велика увага приділялась розвитку українського шкільництва, збереженню і поширенню української культури, а також таборуванню. Не дивлячись на значні труднощі, у 1950-1960-х рр. діяльність СУМ у Канаді та Австралії принесла низку позитивних здобутків. Зокрема вона сприяла згуртуванню української молоді, вихованню почуття патріотизму, самоідентифікації, спадкоємності традицій національно-визвольної боротьби. Водночас характер заходів, що впроваджувався у цих країнах, був зумовлений місцевими особливостями, чисельністю діаспори та її фінансовими ресурсами. У цьому контексті діяльність СУМ у Канаді мала більш комплексний характер.*

***Ключові слова:** українська діаспора, Канада, Австралія, СКВУ, СУМ, молодь, міграція.*

***Постановка проблеми.** На початку ХХІ ст. мільйони мігрантів проживають у європейських країнах та на північноамериканському континенті. Їх спільноти постають перед викликом асиміляції і прагнуть не лише інтегрувати до різних сфер життя приймаючих країн, але і зберегти свою самобутність та індивідуальність як представників етнічних мовно-культурних груп. Старіння та відхід від громадсько-політичної діяльності перших поколінь мігрантів актуалізує створення ними такої освітньо-виховної системи, яка була б здатна підтримувати національну ідентичність переселенців у новому полікультурному середовищі. Проблема асиміляції не обійшла стороною і українців, які у результаті третьої хвилі міграції опинились далеко за межами своєї батьківщини. Однак ними була розроблена низка досить ефективних заходів, які суттєво загальмували цей процес. Значна міграція молоді з України і формування нації, що наразі триває, актуалізують*

вивчення досвіду української діаспори з формування почуття патріотизму, збереження рідної мови, культури і самоідентифікації.

Аналіз досліджень та публікацій. В українознавчих студіях проблемі національно-патріотичного виховання української молоді в зарубіжних країнах приділена незначна увага. Зокрема воно не розглядається як цілісна система заходів в середовищі української громади країн Заходу. Недостатньо розкриті головні теоретичні та практичні аспекти цього процесу, його проблеми і наслідки, культурний вплив країн нового проживання мігрантів. Також відсутні компаративні дослідження національно-патріотичного виховання в країнах з найбільшою українською діаспорою. Наукові розвідки з цієї наукової проблеми акцентують увагу переважно на освітніх досягненнях зарубіжних українців. Фрагментарно висвітлена і роль молодіжних організацій у національному та патріотичному вихованні, зокрема Спілки Української Молоді (СУМ).

У вітчизняній і закордонній історіографії з цієї наукової проблеми найбільш розлого висвітлена діяльність української діаспори в Канаді, зокрема в культурній і освітній сферах. Багатий фактологічний матеріал міститься у працях В. Трощинського [1], В. Євтуха [2], Ю. Щербака [3], В. Піскун [4], Л. Божук [5] та ін. Освітні здобутки української діаспори у другій половині ХХ ст. розкривають у своїх наукових розвідках канадські вчені українського походження М. Боровик [6], П. Саварин [7], Б. Кравченко [8]. Ю. Недужко пов'язує освітньо-виховну діяльність української діаспори з боротьбою за незалежність України у період Холодної війни [9]. Педагогічні аспекти цього процесу проаналізувала Т. Михайленко [10].

На противагу, проблема національно-патріотичного виховання в діаспорі Австралії залишається «білою плямою» в українознавчих студіях. Австралійськими українцями написано низку ґрунтовних довідників-енциклопедій, в яких міститься інформація про емігрантів, що прибули до Австралії після Другої світової війни, їхніх нащадків та організації: церковні, громадські, культурно-мистецькі, освітні, молодіжні, жіночі, кооперативні, ветеранські, політичні, спортивні. Це «Альманах українського життя в Австралії» (1994) [11] і четвертий том «Енциклопедії Української Діаспори» (1995) [12]. Однак, за оцінкою М. Павлишина, розміщені в них дані варто розглядати як збірки самоінтерпретацій, які репрезентують погляд на розвиток українського організованого життя «зсередини» і не завжди відповідають критерію об'єктивності. Крім того, така фрагментарна інформація не дає можливості всесторонньо відтворити життя українців в Австралії [13]. Найбільш розробленим аспектом досліджень української громади в Австралії є українське шкільництво (В. Павленко [14], Т. Сліпецька [15], І. Брозницький [16] та ін.).

Що стосується діяльності СУМ, то в науковий обіг введена обмежена кількість архівних та інших джерел, тому в існуючих на даний час наукових розвідках можна знайти лише короткі відомості про цю організацію, що ставить завдання їх аналізу та систематизації.

Діяльність СУМ була відновлена у таборах військовополонених в Німеччині у 1946 р. з метою об'єднати українську молодь і виховати свідомих, чесних і працьовитих громадян, відданих українців-державників, що виробляють світогляд на національно-християнських традиціях й ідеалах, виплеканих українською нацією протягом століть. Саме у таборах ді-пі були розроблені принципи діяльності спілки для координації життя української молоді за кордоном в нових і

невизначених обставинах і для створення кадрового резерву борців за свободу і незалежність України, а також прийнято її гасло «Бог і Україна».

Метою цього дослідження є аналіз ролі СУМ у національно-патріотичному вихованні молодшої генерації зарубіжних українців у Канаді і Австралії – країнах, розташованих на різних континентах, до яких переїхало багато українців у результаті третьої хвилі еміграції наприкінці 1940-х – у 1950-х рр. Під національно-патріотичним вихованням ми розуміємо комплексну систему заходів, спрямовану на формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України.

Виклад основного матеріалу. Фактично одразу після прибуття до нових місць проживання українці зіткнулись з проблемою асиміляції. Заохочуючи емігрантів з інших країн, уряди Канади і Австралії переслідували, перш за все, економічні цілі, тому у відношенні новоприбулих була розроблена низка заходів, спрямованих на їх якнайшвидшу інтеграцію до суспільств приймаючих країн. Найбільш уразливою групою до асиміляції була молодь. Однак не лише ця причина обумовила потребу розроблення головних напрямів національно-патріотичного виховання української молоді. Багато українців плекали надію повернутись на батьківщину після падіння радянського режиму, для чого було потрібно зберегти свою самобутність і національну ідентичність. Не варто скидати з рахівниць і труднощі перших років адаптації в чужорідному середовищі, великі простори обох країн, що обумовлювало прагнення багатьох українців гуртуватись і підтримувати комунікацію у рамках своєї етнічної групи.

На відміну від Австралії, де повоєнна еміграція стала першою хвилею переселення, на Північноамериканському континенті поселення українців існували ще з кінця XIX ст. На середину XX ст. в Канаді вже сформувались певні традиції збереження національної культури та рідної мови; головна увага в цьому контексті приділялась українському шкільництву і релігійному вихованню. Повоєнна хвиля еміграції, з якою до країни приїхало багато політичних емігрантів, сприяла певному зміщенню акцентів у діяльності української громади в Канаді у цій царині.

Перемога СРСР у Другій Світовій війні і утвердження тоталітарного радянського режиму актуалізували необхідність підготовки нових молодих кадрів, які би продовжили традиції національно-визвольної боротьби. Тому, на наш погляд, концепція, як власне і система заходів з національно-патріотичного виховання почала формуватись саме на початку 1950-х рр.; до цього часу в середовищі української діаспори не було спільної візії заходів у цій царині. Праці українського педагога і науковця, який проживав у Західній Німеччині, Г. Ващенко, на які часто посилаються дослідники цієї проблеми, лише почали з'являтися у цей період. Тому формування концепції національно-патріотичного виховання, на наш погляд, варто розглядати як взаємодію і синтез інтелектуальних здобутків найкращих представників закордонних українців. Водночас саме у Канаді відбулась низка подій, які стали платформою для обговорення таких ідей.

Одним з ініціаторів розроблення нових засад національного виховання молодого покоління діаспори після Другої світової війни став Світовий Конгрес Вільних Українців (СКВУ). Підґрунтям для цієї діяльності стали напрацювання п'яти педагогічних конференцій, що відбулись у Канаді наприкінці 1950-х – на початку 1960-х рр. У резолюції, прийнятій на третій педагогічній конференції, що відбулась у 1958 р. за участю представників Шкільної ради Українського

Конгресового Комітету Америки (УККА) зі США, зазначено, що завданням української виховної системи (УВС) є виявлення, вдосконалення і передання новим поколінням справжніх культурних цінностей, які український народ придбав упродовж свого існування. Метою виховного ідеалу українців визнано можливість українського народу вільно розвиватися у власній державі. Відповідно було поставлено завдання про доцільність свідомих виховних дій, які цьому сприяють. На четвертій конференції, що мала місце у Торонто в 1959 р., обрали спеціальну комісію СКВУ, яка підготувала проект такої системи. Його оприлюднили і винесли на обговорення у 1961 р. під час п'ятої педагогічної конференції. У ньому зазначено, що основою УВС має стати християнський і національний світогляд; рідна мова розглядалася як передумова національного виховання, а українська культура – як основний зміст цієї системи [17, с.239]. У 1967–1967 рр. відбулось п'ять сесій комісії СКВУ, які продовжили розробку теоретичних засад виховної системи. Під час Світової Виховно-освітньої сесії, що відбулась у рамках 1-го Світового Конгресу Вільних Українців у Торонто у 1967 р., була створена Світова Координаційна Виховно-Освітня Рада (СКВОР), яка почала розроблення виховного ідеалу українця в діаспорі. Під час виступу на другому конгресі СКВУ М. Семчишин окреслив головні інституції, через які мало впроваджуватись національно патріотичне виховання. Це: церква, школа, родина, організації молоді, культурно-освітні товариства [17, с. 238-241]. Були виділені такі головні напрями національно-патріотичного виховання: національне, інтелектуальне, релігійно-моральне, суспільно-громадське. Щодо ідеалу українця – представника діаспори, до якого мали прагнути всі українські емігранти, то його образ досить яскраво окреслив професор Ратгерського університету І. Головінський під час другої сесії СКВУ, що відбулась у 1973 р. Зокрема він зазначив, що українець, народжений поза межами України, в духовному і етнічному аспектах є, в першу чергу, українцем, пов'язаним історичними вузами з країною своїх предків. Для допомоги Україні він має докладати усіх зусиль, щоб зберегти сильною українську національно-етнічну субстанцію поза межами України. На думку автора, справжнього українця мали характеризувати такі риси: любов до української мови і культурних надбань, пошана національної і особистої гідності інших українців, християнська толерантність, етично-моральні цінності, пошана і толерантність до країни нового поселення [17, с.237].

Союз Української Молоді, що діяв на теренах Канади і Австралії, прагнув реалізувати ці головні напрямні національно-патріотичного виховання, хоча і з притаманною цій організації специфікою, що відобразилось на характері відповідних заходів.

Перш за все, варто вказати на критерії відбору претендентів на вступ до СУМ. Вони повинні були мати такі риси характеру, як: національна свідомість; бути відданим і жертвеним для добра української справи; вірним українським національним ідеалам державності і соборності; стояти на сторожі правди про Україну і боронити гідність української нації; ставити національні справи вище особистих; плекати національну солідарність; зберігати українські звичаї і рідні традиції та культуру; знати українську мову, вживати її і дорожити нею; мати безкомпромісне відношення до ворогів України. Система іспитів у СУМ (як для молодшого, так і для старшого юнацтва) містила обов'язкові знання про Україну - її географію, минулу і сучасну для того часу історію і літературу.

Наприклад, серед критеріїв проходження іспиту для молодшого юнацтва були такі: розуміння значення слів «Україна», «українець»; вміння розказати, як виглядає український національний герб і прапор; вміння пояснити, чому треба бути вірним Богові і Україні; знання загальних відомостей про Україну: назву, положення і населення столиці, місцевість походження батьків, по дві найбільші ріки і гори України; знання трьох українських віршів, трьох українських пісень і трьох українських казок або переказів [18].

Перші осередки СУМ були створені у Канаді в 1948 р., в Австралії - у 1949 р. Не дивлячись на такі суворі критерії, чисельність членів організації невинно зростала. Звичайно, більш швидкі темпи спостерігалися в Канаді, до якої після війни переїхало близько 250000 чол. [19, с.200] Чисельність українців в Австралії була набагато меншою – близько 20000 чол. У Канаді протягом 1948-1949 рр. з'явилося 11 осередків, до яких увійшло 700 чол. До 1950 р. СУМ розбудував вже 15 осередків у шести провінціях, до яких увійшло 960 чол. [20, с.11]. В Австралії у 1952 р. існувало 6 осередків, до яких увійшло близько 200 членів [12, с.195]. У 1961 р. кількість членів осередків СУМ в Канаді склала 1540 чол. [20, с.100], в Австралії у 1963 – 1200 чол. [12, с.195]. У 1972 р. чисельність членів СУМ в Канаді зросла 2416 чол. [20, с.100], в Австралії у 1975 р. – до 890 чол. [12, с.195]. На перший погляд, ця кількість членів може видатися невеликою, однак треба взяти до уваги складні умови перших років проживання на чужій землі. Не всі емігранти селилися компактними групами, комунікація між родинами та громадами часто була ускладнена. До того ж, спілка тільки налагоджувала роботу з популяризації своєї діяльності і ще завойовувала авторитет.

Фактично одразу осередки СУМ почали створювати самодіяльні і мистецькі гуртки, які влаштовували концерти, імпрези, виступали на зібраннях української громади та святкуваннях видатних дат історії України (дні народження Т. Шевченко, І. Франка, День Соборності України, День Героїв, Різдво, Пасха), брали участь у різних мистецьких заходах австралійського і канадського суспільства. Наприклад, у Канаді до 1950 р. осередки провели 104 зібрання, прочитали 96 доповідей і рефератів; в них працювали 44 самодіяльні гуртки: 10 хорових, 11 драматичних, 4 балетні, 3 музичні, 11 спортивних, 5 літературно-наукових. 3 осередки видавали власні стінні газети. Було підготовлено 77 святкових сходин-академій, силами сумівських ансамблів влаштували 11 концертів для громадянства, 20 драматичних вистав, 77 розвагових імпрез. Члени СУМ долучились до протестних акцій у річницю процесу СУМ-СВУ, в яких взяли участь близько 15000 чол. [20, с. 12].

В Австралії кількість культурно-мистецьких гуртків та колективів була значно меншою, що знову таки можна пояснити невеликою чисельністю української діаспори. Так, осередок СУМ у Вікторії мав аматорський гурток, танцювальну групу та квартет. У Канберрі існував гурток з танцювальною групою й оркестром; в Аделаїді діяли хор і танцювальна група. У 1972 – 1980 рр. осередок СУМ у Перті мав власний струнний оркестр. Визначною подією Осередку СУМ у Сідней було заснування хору. У 1950 р. у Мельбурні з'явилась аматорська танцювальна група, яка у 1966 р. отримала назву «Верховина». У 1965 р. з'явився і сумівський танцювальний гурток «Веселка». У 1975 р. при осередку СУМ у Мельбурні створили хор «Черемош» [12, с. 195-196].

Одним з важливих механізмів збереження національної ідентичності і патріотичного виховання діаспора вважала українське шкільництво. Велику роль у

цьому відіграли культурні і громадські організації, православна і греко-католицька церква, при яких створювалися приватні цілоденні або доповнюючі (переважно недільні) школи. Багато з них працювало під егідою «Рідної школи». Крім того, у першій половині ХХ ст. у Канаді існували двомовні школи. На наш погляд, ці традиції і досвід стали важливим ґрунтом, на якому у другій половині ХХ ст. почався розвиток українського шкільництва у цій країні.

Незабаром після створення СУМ Канади почала брати активну участь в українському шкільництві. На Третньому крайовому з'їзді СУМ у 1951 р. прийняли рішення взяти опіку над існуючими дитячими садками і створенням нових, що розглядалось як запорука майбутнього рекрутування сумівців. Перші осередки «Рідних шкіл» при допомозі СУМ з'явилися у 1952 р. у містах Вал Д'Орі, Кве, Престоні, Онт. [20, с. 23]. У 1952 р. 7 осередків СУМ уже провели курси українознавства тривалістю 106 годин, які прослухало 142 слухачів. У 1953 – 1954 рр. українці розробили виховний курс, розрахований на 3 місяці (5-6 годин на тиждень). Серед таких предметів, як таборування, початкова соціологія, загальна гігієна, перша допомога, правила доброї поведінки, тіловиховання та ін. важливе місце посідали такі предмети як: засади християнської моралі та етики, історія та географія України, історія української літератури, українська культура, мистецтво, краєзнавство. Спочатку цей курс викладався у Торонто, пізніше – в Монреалі, Вінніпезі, Едмонті [20, с. 36].

Конгрес Українців Канади намагався координувати організацію, діяльність та програми українських шкіл через крайову (засновану 1971 р.) та провінційні шкільні ради. У 1970-х рр. курси українознавства існували не тільки у великих канадських містах, а і в Ошаві, Гамільтоні, С. Кетеринс. За ініціативою доктора В. Стебельського було створено Шкільну Раду, в якій працювали референт курсів з українознавства, референт з народних шкіл, референт дитячих садків та шкільний інспектор. На Раду покладалось завдання популяризувати і координувати діяльність курсів українознавства і народних шкіл, якими опікувалась СУМ. Доктор Стебельський взяв участь у низці педагогічних конференцій, на одній з яких була створена Рада з питань дошкілля. Він був обраний також заступником голови СКВОР [20, с. 89]. На відміну від СУМ Канади, австралійські осередки організації не брали активної участі у створенні українських шкіл; цим займалась українська громада, католицька і православна церква, Союз Українок Австралії. Виховання української молоді СУМ здійснювала через систему своїх таборів. На наш погляд, головною причиною цього стала відсутність досвіду українського шкільництва, нечисленність української діаспори і складні природні умови життя в Австралії, що вимагали, в першу чергу, отримання навичок виживання.

Наголосимо, що саме табори СУМ Австралії і Канади вважала найважливішою формою виховання юнацтва. Однак таборування спрямовувалось не лише на формування патріотизму і національної ідентичності, а і на надання знань і вмінь, важливих у щоденному житті у процесі інтеграції до суспільств приймаючих країн, попередження реальних і унеможливлення потенційних небезпек, які могли очікувати молодь у процесі дорослішання та становлення особистості.

Для здійснення виховної мети і своєї програми осередки СУМ намагались придбати домівки, зокрема літні оселі для вишколу, таборів і відпочинку молоді і своїх прихильників. У 1958 р. Управа Осередку в Сідней орендувала лісову ділянку в околиці Пенріту Яромонда і влаштувала там перший табір «Білогорща», в якому

взяли участь 59 чол. Для фінансування діяльності табору група активістів старших сумівців на чолі з І. Калічинським організувала збір коштів. Вона провела в околицях Західного Сіднею інсценізовану коляду з Вертепом [11, с. 484-487]. Пізніше було вирішено придбати власну оселю і проводити в ній таборування. У 1960-х рр. біля Мельбурна організація побудувала приміщення для табору «Тарасівка», біля Сіднею – для табору «Лемківщина». Крім того, у 1965 р. в Сіднеї відкрився Дім Української Молоді, який мав великий зал на 1000 сидячих місць, простору сцену, сучасну кухню, буфет та кілька невеликих вмебльованих кімнат [12, с. 187-188]. Зважаючи на нестачу коштів для будівництва, багато членів громади і сумівців взяли безпосередню участь у спорудженні цього приміщення. Він став головним місцем зібрань і щоденної роботи з молоддю у штаті Новий Південний Вельс.

Українська діаспора в Канаді була не лише чисельнішою, а і мала більші фінансові можливості, тому багато осередків СУМ у 1960-х – 1970-х рр. змогли придбати власні оселі, хоча вони були невеликі і мали по 6-9 кімнат. Так, у 1952 р. вже 3 осередки організації мали власні домівки, а 11 їх винаймали [20, с.31]. У 1954 р. біля Торонто було побудовано першу оселю, де відбувся перший літній табір. Найбільш відомими оселями для таборування в Канаді стали «Веселка» біля Торонто, «Верховина» біля Монреалю. На 1960 р. у власності СУМ було вже 4 літні табори. Осередки мали 24 власні або спільні з іншими організаціями оселі, в яких велась постійна робота, а в таборах працювало 71 виховників, 49 упорядників і 912 юнаків. За 25 років існування СУМ у Канаді відбулося понад 400 тижнів таборів, у яких взяло участь близько 18000 членів юнацтва СУМ [20, с. 61].

Важливим джерелом інформації про діяльність цих організацій була преса. З перших днів існування в Канаді СУМ видавала журнал для молоді «На варті». Коли через фінансові труднощі це припинилося, було вирішено започаткувати в журналі «Гомін України» рубрику «Трибуна Сумівця». Осередки австралійського СУМ намагалися видавати власні журнали й одним з перших став «Промінь», який з 1954 р. друкував за власні кошти осередок в Мельбурні. Згодом він став органом Крайової управи СУМ. З 1967 р. у газеті української діаспори «Вільна думка» періодично стали друкуватися статті про СУМ [12, с. 188]. У цих виданнях в основному публікувались статті з історії України та її героїчного минулого, тоталітарний радянський режим, традиції національно-визвольної боротьби, а також висвітлювались важливі події з життя української громади, у тому числі – за кордоном, що налаштовувало читачів на патріотичний лад.

Висновки. Отже, формування головних напрямів національно-патріотичного виховання у другій половині ХХ ст. стало відповіддю на геополітичні реалії післявоєнного світу – перемогу СРСР у Другій світовій війні і утвердження соціалістичного режиму. Воно спрямовувалось на збереження української культури, мови, релігії; поширення знань про Україну; наступництво традицій національно-визвольної боротьби та залучення до неї широких кіл молодого покоління. Ідеологічні і теоретичні засади цієї системи були сформовані політичними емігрантами. Саме українська діаспора в Канаді стала ініціатором розроблення головних напрямів УВС, однак їх впровадження дещо відрізнялось у країнах, розташованих на різних континентах, як то Канада і Австралія. Це було обумовлено специфікою місцевої ситуації, чисельністю та матеріальним положенням української діаспори. Не дивлячись на значні труднощі, у 1950–1960 х рр. діяльність СУМ у Канаді та Австралії принесла низку позитивних

здобутків. Вона сприяла згуртуванню української молоді, вихованню почуття патріотизму, формуванню розуміння приналежності до української етнічної групи. Можна з впевненістю стверджувати, що діяльність цієї організації зробила внесок у формування політики мультикультуралізму в Канаді та Австралії.

Список використаних джерел та літератури:

1. Трощинський В., Шевченко А. Українці в світі / Україна крізь віки. – К.: Видавничий дім Альтернативи, 1999. – Т. 15. – 352 с.
2. Євтух В. Б., Ковальчук О. О. Етнокультурна діяльність українських канадців: здобутки і проблеми / В. Б. Євтух, О. О. Ковальчук // Український історичний журнал. – 1991. – № 9. – С.42-50.
3. Щербак Ю. Освітньо-культурна діяльність Української Католицької Церкви в Канаді / Ю. Щербак // Збірник доповідей Першої Міжнародної Наукової Конференції «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті» 8-10 березня 2006 року, Львів. – Львів, 2006. – С.283-289.
4. Піскун В. Освіта українського зарубіжжя: питання взаємокультурного проникнення в країнах проживання / В. Піскун // Освіта в українському зарубіжжі: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції 1-4 листопада 2000 року, Київ. – Київ, 2001. – С.79-80.
5. Божук Л. Концептуальні засади розвитку української освіти в діаспорі / Л. Божук // Український вимір. Міжнародний збірник інформаційних, освітніх, наукових, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. – 2005. – Ч.4. – Кн.2. – С.180-197.
6. Боровик М. Століття українського поселення в Канаді (1891 – 1991) / М. Боровик. Монреаль-Оттава: Укр. Могилян.-Мазепин. АН, 1991. – 485с.
7. Саварин П. Українська мова в провінційних школах Альберти / П. Саварин // Західноканадський збірник. – 1973. – Ч.1. – С.71-128.
8. Krawchenko V. Ukrainian Studies Courses at Canadian Universities: A report to the Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, Edmonton / V. Krawchenko. Edmonton; Toronto: CIUS, 1977. – 120 p.
9. Недужко Ю. Українська діаспора в процесі відновлення державної незалежності України (середина 40-х – початок 90-х років ХХ століття): моногр. / Ю. Недужко. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2009. – 618 с.
10. Михайленко Т. Національне виховання молоді української діаспори в Канаді (кінець ХІХ-ХХст.): автореферат дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Т. Михайленко; КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с.
11. Альманах українського життя в Австралії / Сідней: «Вільна думка»; Фондація Українознавчих Студій Австралії, 1994. – 936 с.
12. Енциклопедія Української Діаспори / Київ: Наукове Товариство ім. Шевченка, НАН України. – Київ, 1995. – Т. 4: Австралія – Азія – Африка. – 248 с.
13. Павлишин М. Українці в Австралії: стан досліджень / М. Павлишин // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2006-2007. – С.812-817.
14. Павленко В. Українське шкільництво і українознавство на теренах Австралії. / В. Павленко // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки Міжвідомчий збірник наукових праць. – 2009. – С.230-236.
15. Сліпецька Т. Українське шкільництво в Австралії / Т. Сліпецька // Українці в Австралії. – 1998. – С. 570–573.
16. Брозницький І. Українське шкільництво в Австралії / І. Брозницький // Українці в Австралії. Матеріали до історії поселення українців в Австралії. – 1966. – Ч.15. – С. 697–727.
17. Другий Світовий Конгрес Вільних Українців / Торонто: Harmony Printed Limited, 1986 – 470 с.
18. Правильник юнацтва СУМ / Мюнхен: Видавництво Центральної Управи Спілки Української Молоді, 1961. – 134 с.
19. Бондаренко В. «Третя хвиля» української еміграції і вільнокозацький рух у 1945–1951 рр. / В. Бондаренко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2014. – Вип. XXXVIII. – С. 199-202.
20. 25 років СУМ Канади (1948–1973) / Торонто: друкарня Видавничої Спілки «Молодь України», 1974. – 419 с.

References:

1. Troshchynskiy, V.; Shevchenko, A. (1999). *Ukrainci v sviti. Ukraina kriz viky*. K.: Vydavnychy dim Alternatyvy, 15. [In Ukrainian].
2. Ievtukh, V., Kovalchuk, O. (1991). Etnokulturna diialnist ukrainskykh kanadtsiv: zdobutky i problemy. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal*, 9, 42-50. [In Ukrainian].
3. Shcherbiak, Yu. (2006). Osvitno-kulturna diialnist Ukrainskoi Katolytskoi Tserkvy v Kanadi. In: *Zbirnyk dopovidei Pershoi Mizhnarodnoi Naukovoї Konferentsii «Diaspora yak chynnyk utverdzhennia derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spilnoti»*, 8-10 bereznia 2006 roky, Lviv, s. 283-289. [In Ukrainian].
4. Piskun, V. (2001). Osvita ukrainskoho zarubizhzhia: pytannia vzaiemokulturnoho pronyknennia v krainakh prozhyvannia. In: *Osvita ukrainskoho zarubizhzhia. Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, 1-4 lystopada 2000 roky, Kyiv, s. 79-80. [In Ukrainian].
5. Bozhuk, L. (2005). Kontseptualni zasady rozvytku ukrainskoi osvity v Diaspori. *Ukrainskyi vymir. Mizhnarodnyi zbirnyk informatsiinykh, osvitnykh, naukovykh, metodychnykh statei i materialiv z Ukrainy ta diaspori*, 4(2), 180-197. [In Ukrainian].
6. Borovyk, M. (1991). *Stolittia ukrainskoho poselennia v Kanadi (1891 – 1991)*. Monreal-Ottava-Kanada. [In Ukrainian].
7. Savaryn, P. (1973). Ukrainska mova v provintsiinykh shkolakh Alberta. *Zakhidnokanadskyi zbirnyk*. 1, 71-128. [In Ukrainian].
8. Krawchenko, B. (1977). *Ukrainian Studies Courses at Canadian Universities: A report to the Canadian Institute of Ukrainian Studies, University of Alberta, Edmonton*. Edmonton; Toronto; CIUS. [In Ukrainian].
9. Neduzhko, Yu. (2009). *Ukrainska diaspora v protsesi vidnovlennia derzhavnoi nezalezhnosti Ukrainy (seredyna 40-kh - pochatok 90-kh rokiv KhKh stolittia)*. Lutsk : Volynska oblasna drukarnia. [In Ukrainian].
10. Mykhailenko, T. (2008). *Natsionalne vykhovannia molodi ukrainskoi diaspori v Kanadi (kinets XIX – pochatok XX st.)*. avtoref. dys... kand. ist. nauk: 13.00.01, Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. [In Ukrainian].
11. *Almanakh ukrainskoho zhyttia v Avstralii*. (1994). Cidnei: «Vilna dumka», Fundatsiia Ukrainoznavchykh Ctudii Avstralii. [In Ukrainian].
12. *Entsyklopediia Ukrainskoi Diaspori*. (1995). Kyiv: Vydavnytstvo «INTEL». [In Ukrainian].
13. Pavlyshyn, M. (2006). Ukrainci v Avstralii: stan doslidzhen. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist*, 15, 812-817. [In Ukrainian].
14. Pavlenko, V. (2009). Ukrainske shkilnytstvo i ukrainoznavstvo na terenakh Avstralii. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky. Mizhvidomchyi zbirnyk naukovykh prats*, 18, 230-236. [In Ukrainian].
15. Slipetska, T. (1998). Ukrainske shkilnytstvo v Avstralii. *Ukrainci v Avstralii*. 570-573. [In Ukrainian].
16. Broznytskyi, I. (1966). Ukrainske shkilnytstvo v Avstralii. *Ukrainci v Avstralii. Materialy do istorii poselennia ukrainciv v Avstralii*. 15, 697–727. [In Ukrainian].
17. *Druhyi Svitovyi Konhres Vilnykh Ukrainciv*. (1986). Toronto: Harmony Printed Limited.
18. *Pravylnyk yunatstva SUM*. (1961). Miunkhen: vydavnytstvo Tsentralnoi Upravy Spilky Ukrainskoi Molodi. [In Ukrainian].
19. Bondarenko V. (2014) «Tretia khvyliia» ukrainskoi emihratsii i vilnokozatskyi rukh u 1945–1951 rr. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnogo universytetu*, XXXVIII, 199-202. [In Ukrainian].
20. *25 rokiv SUM Kanady (1948–1973)*. (1974). Toronto: Drukarnia Vydavnychoi Spilky «Molod Ukrainy». [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 07.09.2019.

Tetiana Perga, PhD in History, State Institution «Institute of World History of NAS of Ukraine», Kyiv, Ukraine

NATIONAL-PATRIOTIC EDUCATION OF UKRAINIAN YOUTH IN THE CYM RANKS IN CANADA AND AUSTRALIA (1950's – 1960's)

***Abstract.** The purpose of the article is to analyze the positive experience of the Ukrainian diaspora in the implementation of national-patriotic education of youth in the 1950s and 1960s. The task of the research is to compare the situation in the countries located on different continents - Canada and Australia. The object of the research is the activities of the Union of Ukrainian Youth - SUM. This scientific problem has still remains the “white spot” in the Ukrainian studies. It has proved that the concept of national-patriotic education of the youth formed in Canada in the 1950s-1960s on the initiative of political migrants of the third wave of Ukrainian emigration. Great role in this process played WCFU. This determined the necessity to prepare the potential human resources for the struggle with the Soviet totalitarian regime: future fighters had to identify themselves with Ukrainian nation, love Ukraine and want its independence. The tasks of the Ukrainian educational system, the purpose of the educational ideal of Ukrainians in the diaspora, the main principles and directions of national-patriotic education has investigated. The main institutions that were to implement them have identified, such as following: church, school, family, youth organizations, cultural and educational societies. It have concluded that the main principles of national and patriotic education of Ukrainians were realized in both countries, and much attention was paid in this context to the development of Ukrainian schooling, preserving and spreading of Ukrainian culture, camps. In spite of significant difficulties, in the 1950s-1960s CYM CUM activities in Canada and Australia have brought a number of positive results. In particular, it promoted the unity of Ukrainian youth, the education of patriotism, self-identification, and continuity of traditions of national liberation struggle. At the same time, the nature of the measures implemented in these countries determined by the peculiarities of living in the countries of the new settlement, the size of the diaspora and its financial resources. In this context, CYM activities in Canada was more complex.*

***Key words:** Ukrainian diaspora, Canada, Australia, WCFU, CYM, youth, migration.*